

Satamien rooli ja veloitteet muuttuvat markkinasääntelyssä

Raideliikennelain muutokset voimaan 1.2.2021

Ennen raideliikennelain muuttamista merisatamien raiteet ovat olleet markkinasääntelyssä osa rataverkkoa ja siten niitä ovat koskeneet raideliikennelain rataverkon hallintaa ja rataverkon hinnoittelua koskevat säännökset.

Raideliikennelain muutoksen myötä satamien rooli rautatiemarkkinasääntelyssä muuttui. Jatkossa meri- ja sisävesisatamat ovat markkinasääntelyn mukaisia palvelupaikkoja, jos satamassa on tarjolla rautatieliikenteeseen liittyviä palveluja.

Palvelupaikkasääntely korvaa rataverkkosääntelyn

Satamaraiteisiin sovelletaan lain voimaantulon jälkeen raideliikennelain palveluja ja niistä perittäviä maksuja koskevan 18 luvun säännöksiä sekä muuta suoraan sovellettavaa palvelupaikkoja koskevaa EU-lainsäädäntöä. EU-lainsäädännöllä tässä tarkoitetaan erityisesti palvelupaikkojen ja rautatieliikenteeseen liittyvien palvelujen käyttöoikeudesta annettua komission täytäntöönpanoasetusta (EU) 2017/2177, jäljempänä palvelupaikka-asetus.

Satamaraiteisiin ei jatkossa sovelleta lain 16 lukua rataverkon haltijan riippumattomuudesta ja tehtävien järjestämisestä, 17 lukua rataverkon käytöstä ja ratakapasiteetista ja 19 lukua rataverkon käytön hinnoittelusta eikä 132 §:n 1 momenttia.

Tämä kirje koskee muutoksia pelkästään markkinasääntelyssä. Palvelupaikkasääntely asettaa satamille muun muassa seuraavia veloitteita:

Palvelupaikan kuvaus korvaa verkkoselostuksen

Palvelupaikkana toimivien satamien tulee jatkossa laatia palvelupaikan kuvaus ja julkaista se verkkosivuillaan ja antaa rataverkon haltijalle linkki sisällytettäväksi verkkoselostukseen. Vaihtoehtoisesti satamat voivat antaa rataverkon haltijalle asiaa koskevat julkaisuvalmiit tiedot sisällytettäväksi verkkoselostukseen. Palvelupaikan kuvauksella tarkoitetaan palvelupaikka-asetuksen 3 artiklan 3 kohdan mukaan asiakirjaa, jossa esitetään tarvittavat yksityiskohtaiset tiedot palvelupaikkojen ja rautatieliikenteeseen liittyvien palvelujen käyttöoikeuden saamiseksi. Palvelupaikan kuvauksen vähimmäissisältövaatimukset on lueteltu palvelupaikka-asetuksen 4 artiklan 2 kohdassa.

Raideliikennelain muutosten voimaantulon jälkeen meri- ja sisävesisatamien tulee julkaista palvelupaikan kuvaus tai toimittaa rataverkon haltijalle vastaavat tiedot mahdollisimman pian. Laissa ei ole määritelty siirtymäaikaa palvelupaikan kuvauksen julkaisemiselle. Palvelupaikan kuvauksen julkaisemisesta säädetään palvelupaikka-asetuksen 5 artiklassa.

Yhteistyö palvelupaikan sisällä eri toimijoiden kesken

Satamassa saattaa toimia satamanpitäjän lisäksi useita eri palvelupaikan ylläpitäjiä, jotka hallinnoivat esim. tavaraliikenneterminalleja. Palvelupaikka-asetuksen 5 artiklan mukaan, jos palvelupaikkaa pitää yllä useampi kuin yksi palvelupaikan ylläpitäjä, kyseisten ylläpitäjien tulee asettaa palvelupaikan kuvauksensa saataville yhdessä paikassa tai heidän tulee ilmoittaa palvelupaikan kuvauksissaan kaikki palvelupaikan ylläpitäjät, jotka päättävät palvelupaikassa tarjottavien rautatieliikenteeseen liittyvien palvelujen käyttöoikeutta koskevista hakemuksista. Satamanpitäjä voisi olla luonteva taho ottamaan koordinoivan roolin satamaa

koskevien palvelupaikkatietojen julkaisemisessa. On myös hyvä huomioida, että riippumatta siitä, että palvelupaikkatiedot julkaistaan keskitetysti, kukin palvelupaikan ylläpitäjä vastaa omaa palvelupaikkaansa koskevien tietojen ajantasaisuudesta.

Palvelupaikkasääntelyn vaikutus satamaraiteiden käytön hinnoitteluun

Lain muuttaminen tekee mahdolliseksi satamille hinnoitella satamaraiteiden käyttöä joustavammin kuin jos ne olisivat rataverkon hinnoittelua koskevan sääntelyn piirissä. Ennen muutosta rataverkon käytöstä sai lain perusteella periä vain ratamaksua, kun taas sääntelyelimen käsityksen mukaan rataan liittyvät kustannukset on satamissa käytännössä sisällytetty yleensä tavaramaksuun. Nyt palvelupaikkojen hinnoittelussa satamanpitäjällä on oikeus periä maksua radan käytöstä siten, että korvaus ei ylitä aiheutuvia kustannuksia lisättynä kohtuullisella tuotolla. Näin palvelupaikan käytöstä perittävä maksu voi myös joustavammin yhdistyä tavaramaksuun, kunhan radan kustannuksista pidetään kirjaa.

Sääntelyelin valvoo palvelupaikan kuvauksia ja hinnoittelua

Myös lain muutoksen jälkeen rautatiealan sääntelyelimen tehtävänä on varmistaa, että rautatiealan toimijoille tarjottavat palvelut ja niiden hinnoittelu ovat syrjimättömiä ja vastaavat säädettyjä vaatimuksia. Sääntelyelin valvoo palvelupaikan kuvausten julkaisemista sekä niiden sisältöä. Lainsäädäntö ei edellytä palvelupaikan kuvausten valvonnassa samanlaista vuosirytmää kuin verkkoselostusten valvonnassa. Palvelupaikan ylläpitäjät vastaavat siitä, että julkaistut palvelupaikan kuvaukset päivitetään aina tarvittaessa, jotta niiden sisältämät tiedot ovat ajan tasalla.